

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Yeḥezkel

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 597 [1836 oder 1837]

זכ לאקזחי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9132

בְּאֶרֶץ חַיִּים: (כא) בְּלִהוֹת אֲחֵנֶךָ
 וְאֵינְךָ וְרַבְבְּקָשִׁי וְלֹא־תִמְצָאֵנִי
 עוֹד לְעוֹלָם נָאִם אֲדַגֵּי יְהוָה:
 כו (א) וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי
 לֵאמֹר: (ב) וְאַתָּה בֶן־
 אָדָם שָׂא עַל־צֹר קִינְרָה:
 (ג) וְאָמַרְתָּ לְצֹר הִישָׁבְתִּי עַל־
 מְבוֹאֵת יָם רַכְלַת הָעַמִּים אֶל־
 אֲיִים רַבִּים כֹּה־אָמַר אֲדַגֵּי יְהוָה
 צֹר אֶת־אֶתְּ אֲמַרְתָּ אֲנִי כְלִילַת יוֹפִי:
 (ד) בְּלֵב יָמִים גְּבוּרֶיךָ בְּנֶיךָ כְּלָלוּ

וועלט, דא הינשוויינדען.
 (כא) צום ענטזעטצען מאַכע
 איד דיק, דאן פֿעהרסט דוא
 דאָהין. ווירכט געוועט אונד
 ניכט מעהר געפֿינדען, זא
 שפּריכט דער הערר, דער
 אַללמעכטֿיגע.

כו (א) דעם עוויגען וואָרט
 וואָרד מיר וויאָפֿאָלגט:
 (ב) דוא ערדענוואָהן! ערהע.
 בע איבער צור איין קלאַגע.
 ליעד. (ג) פֿערקינדֿיגע דער
 שטאַרט צור, דיא אין מעיע.
 רעם האָפֿען ליעגט, דיא האָנ.
 דעלסשטאַרט איזט צווישען
 דען פֿעלקערן (דעם פֿעסטען
 אַנדעם) אונד דער פֿיעלען
 אינזעלבעוואָהנער, זאָי־פּריכט

דער הערר דער עוויגע: צור! דוא שפּריכסט איך בין דער אינבעגריף דער שאָהנהייט.
 (ד) כו צום מיטטעלפונקט דער מעערע, רייכען דיינע גרענצען, דיינע ערבויער מאַכע

ר ש י

כא) בְּלִהוֹת. פּרשו יונתן כדלף הויט. והפותרין אומרים ל' מקום מרקד שעירים ומזיקים:
 כו (ג) על מבואות ים. על הנמל שהספינות באות עד החומה והשערים והרבה כרכים
 יושבין על הים ואינם מקום נמל ואין הספינות יכולות לקרב אליהם. מבואות ים פור"ט
 בלע"ז: רובלת העמים. כך היה מנהגם סוחרים הנאים לה זה מלפון וזה מדרום לא היו
 רשאין לעשות סחורה זה עם זה אלא יושבי העיר לוקחין מזה ומוכרין לזה: את אמרת אני
 כלילת יופי. עד עכשיו הכל אומרים על ירושלי' כלילת יופי (איכה ב') משוש כל הארץ (תהלים מ"ח)
 עכשיו את מתגאה לומר אני כלילת יופי סוף גמר היופי כלול בי: (ד) בוניך. אדריכליך ל' בניין:
 ברושים

ב א ו ר

נתן בהוצאה הזאת, וטעם ארץ החיים להתנגדות אל ארץ תחתית. (כא) בלהוח, ת"י כדלף
 הויט, שתי מלות, כאלו נכתב כל היות, ורד"ק פירש הפוך, כמו בהלות, וכן
 חרגמו השבעים, וכן חרגמתי.

כו (ג) על מבואות ים, על מקום שנכנסים אליה דרך ים, והוא הנמל שנכנסים שם
 הספינות (רד"ק). רכלה, לפי דעתי פשוט רגל כמלוק אומיות הקרובות במבטא ג' ככ'.
 והנה בכל הלשוניות היסודות (אשר לא נהייתה משפת אחרת) הנוודעות לי, אם מלה אחת
 קרובה בהוראתה נגזרה מאחרת, נהפכו בהמלה השרשית אות אחת או יותר אל אותיות אחרות
 קרובות במבטא, על הדרך הזה יאשר האשכנזי: גופט מן געבען, וכן יאשר העברי רכיל מן רגל,
 כי קרובים הם בענינם בידוע. ועוד יש לי מלים בענין זה, אבל אין כאן להאריך.
 העמים, מוסב על האומות היושבות בארץ Continent, ובאשר לור ישבה על הים, ע"כ
 היתה רכלת בין העמים והאיים. (ד) בוניך כללו ישיך, מיסדי המרכלת אשר בה נאה לה
 כל שפעת ברכתה קרא בוניו, ועל אשר עשרה אשר בו סרטינו את עירם נאה לה נאנויות,
 ע"כ תפארת העיר והאנויות הנה באמת בענין, והתחלפן בדברו פעם מופי העיר ופעם
 מנוי

יחזקאל כו

חרגום אשכנזי עט

יפיד: (ה) ברושים משניר בנו
 לך את כל-להתים ארו מלבנון
 לקחו לעשות תרן עליך:
 (ו) אלונים מבשן עשו משומיך
 קרשך עשו-שן בת-אשרים
 מאי כתיב: (ז) שש ברקמה
 ממצרים היה מפרשך להיות
 כך קנס חבלת וארגמן מאי
 אלישה היה מכסף: (ח) ישיבי
 צידון וארוד הושטים לך חכמיך

טעו דרך פאלקאממען שאן.
 (ה) אוים טאנגען פאן שניר
 פערפערטיגטן זיא אללעס געי
 טאפעל, פאם לכנון האלטען
 זיא צעדערן, אוים מאסטע
 פיר דרך צו פערפערטיגען,
 (ו) אוים אויען פאן בשן מאל
 טען זיא דיר רודער, דאן גע
 טאפעל מאסטען זיא פאן עלי
 פענביין אוים בת אשרים אויף
 דען אינועלן דער כתיב,
 (ז) אוים פיינעם עניפטישען
 ליינען מיט שטיקעבייען ווא
 רען דיינע זעגעל, דיא דיר צור
 פלאנגע דיענטען, היממעל
 בלייא אונד פורפור פארבען
 ווארען דיינע דעקען אוים דען

כתיב קרי צור

אינועלן אלישה. (ח) בעוואהנער פאן צידון אונד ארוד ווארען דיינע רודערער, אונד דיי
 נע

ר ש י

(ה) צרוזים משיר. לפי שהיתה בנויה בים ובים אבדה המזילה הנביא לספינה משוכחת
 שהנבירו מאזה בתיבה וענעה ברוח קדים. משיר טור תלגא: את כל לוחותים. הלוחים
 שנעשית האניה מהם: ארו מלבנון. שם יער שהארוים מלויין בו: תורן. הוא העץ הזקוף וגבוה
 התקוע בספינה שבו חולין המפרס שקורין בו "יילא בלע" ובו נקני' בראשו שהחבל שמושכין בו הספינה
 נכנס ויולא בו מש"ט בלע"ז: (ו) אלונים. מין עץ סיק שקורין קייגנ"א בלע"ז: משומיך. הם
 שרמכים בראשם שמהגיגים בהם האניה ריימ"ש בלע"ז: קרשך. הוא הקרש הרחב שנראש השני של
 ספינה אל מול התורן שנראש אחר ובו מהסכין את הספינה לכל לדדיה ומכוונין אותה אל הדרך ורב
 הזובל אוחז בו ובל' משנה קברניט ובל' לע"ז גונריי"נאל בלע"ז: עשו שן בת אזורים. א"א
 לו להיות אלף של עץ וזהו בת אזורים נאלו הוא תיבה אחת ל' תדהר ותאשור (ישעיה מ"א)
 שניהם ת"י אשכנרועין ואת קברניטה של לור המשיל לקרש של אשכנרוע מכופה בשן ע"י מסמרים
 לנוי ולחזק כי כן ת"י דפין דאשכנרועין מנגשין בשן דפיל בית חופפה לאתיתרון כסויה לאיכול
 אכל יונתן פי' הקברניט הזה לפי ענין העיר על קרשי שעריה: (ז) שש ברקמה. בגד שש
 עשו בכיורי רקמות: מפרשך. הוא שקורין בל"א סיג"ל ובלשוננו בוויילא בלע"ז: להיות לך
 לנס. לפורשו על כלונס הארו ולהגביהו על התורן. נס בל' משנה כלונס ובלע"ז פירקו"א:
 היה מכסף. לאהל ולגג על פני כל האניה: (ח) הו שטים לך. תופסי משומיך להנהיגך:
 חובליך

ב א ו ר

מנוי אנויותיה. (ה) ברושים משניר, כי בהר שניר היו גדלים הברושים היפים. את כל
 לחתים, כל גיף אשר לו שטח חלק יקרא מלד הזה לוח, ואולי נקרא כן מלד אשר הוא
 מסגולות הלימות (פויטסיגקייטען) לישר הסדקים והעקימות אשר על פני שטחי הגופים החלקים
 בידוע ליודעי פיזיק, וטעם הרבים הזוגי כד"ק לפי שהספינה עשויה שני לדדים, כי שני
 ראשיה מדים. (ו) קרשך, דרך כלל קרשי האניה אשר היו מברושים משניר לפו בשן. והמלה
 עשו תרגם גם יונתן לשון לפו, כי תרגם, בית חופפה לאתיתרון, וכן פירש גם רש"י.
 מלופה בשן ע"י מסמרים לנוי ולחזק. בת אשרים, בראש שם מזוז מה באין כתיב
 אשר משם הניאו את השן. (ז) מפרשך, הוא שקורין בלשון אשכנזי סיג"ל (Seget) ובלשוננו
 בוויילא

צור־היו בך הַמָּה חֲבָלֶיךָ:
 (ט) זְקַנֵי גְבַל וַחֲכַמֶיהָ הֵיוּ בְךָ
 מַחְזִיקֵי בְדָקָךְ כְּל־אַנְיּוֹת הַיָּם
 וּמַלְחֵיהֶם הֵיוּ בְךָ לְעֶרֶב מַעֲרֶבְךָ:
 (י) פָּרֶס וְלֹד וּפּוֹט הֵיוּ בְחֵילְךָ
 אַנְשֵׁי מַלְחָמָתְךָ מִגֵּן וְכוּבַע תִּלְו־
 בְךָ הַמָּה נִתְּנוּ הַדְּרָךְ: (יא) בְּנֵי
 אַרְוֹד וְחֵילְךָ עַל־חֹמוֹתֶיךָ סָבִיב
 וְגַמְדִים בְּמַגְדָּלוֹתֶיךָ הֵיוּ שְׁלֹטֵיהֶם
 תִּלְו־עַל־חֹמוֹתֶיךָ סָבִיב הַמָּה
 כָּלְלוּ יַפִּיךָ: (יב) תַּרְשִׁישׁ סַחְרֹתֶיךָ

נע אייגענען קונסט־ערשטענען =
 דיגע דיא אין דיינער מיטטע
 וואָהנטען, וואָרען דיינע שטיי =
 ערמעננער. (ט) דוא ערפֿאהר =
 נען גבלים אונד איהרע קונסט =
 פֿערשטענדיגען, דיענטען דיר
 דאָו שאַרהאַפֿטע אויסצובעס =
 סערן, אַללע שיפֿע דעס
 מערעם אונד איהרע שיפֿענער
 וויילטען כּי א דיר, אום דיי =
 נען געשעפֿטס־פֿערקעהר צו
 פֿערמעהרען. (י) פֿערוער,
 לודיער אונד פוטעער, וואָ =
 רען אין דיינעם העער קריענס =
 מאַננער, שילר אונד העלם
 הענגטען זיא אויף בייא דיר,
 דיעזע מאַכטען דיינע פֿראַכֿט.
 (יא) אַרוד'ס זאָהנע אונד דיי =
 נע קריענר וואָרען אויף דיינען
 מויערן אומהער, אונד גמדים

וואָרען בייא דיינען טהירמען; איהרע שילרער הינגען זיא אים דיינע מויערן הערום, דיע =
 זע מאַכטען דיינע גאַנצע פֿראַכֿט. (יב) מיט תַּרְשִׁישׁ וואָר דיינ געשעפֿטס־פֿערקעהר אין
 פֿיע =

ר ש י

חובליך. אומזי הקברניט לכּוין וליישר האַנייה: (ט) זְקַנֵי גְבַל. אומני הכּוין כּמ"שכּ וכוני חירוס
 והגבלים (מלכים א' ה'): מחזיקי בדקך. שלא יכנסו בהם המים אפיוטיונ"ט טאקר"אולא
 בלע"ז: כל אניות הים ומלחיהם. הספנים שלהם: היו בך. היו סניכך לשוט אל המדינות
 הרחוקות להביא הסחורה לחונך: לערוב מערבך. ל' ערובה הם כל לורני האדם שהוא חי
 בהם וממנו הוא ערובתו והללתו לחייו גראנטי"אה בלע"ז: (יא) בני ארוד וחילך. שאר חיל
 בני אדם היוצנים בחונך: וגמדים. ת"י ואף קפוטקאי. שמעתי משמו של רבי מנחם על שם
 שירודים ניס עד התהו' ומשערי' גומדי אמות' עומקה נקראו גמדים אנדו"ג בלע"ז. ויש
 פותרים שהם נוסים ונכנסין במדת אמה: שלטיהם. הם אשפות שנותנין בהם חילים כמו
 (ירמיה כ"א) הנרו החילים מלאו השלטים קויברי"נה בלע"ז: מילו. הרבה חלי תלים:
 (יב) תַּרְשִׁישׁ. ים שמה תַּרְשִׁישׁ: מרוב כל הין. שהיה בחונך וכוטומים הסותרים שימלאו בך

ב א ו ר

בויליא בלע"ז (voile) (רש"י). (ח) היו בך, אשר היו בך. חבליך, אומזי הקברניט
 ולכּוין וליישר האַנייה (הנ"ל). (ט) זְקַנֵי גְבַל וַחֲכַמֶיהָ, אומני הכּוין כמו שנאמר וכוני חירוס
 והגבלים. מחזיקי בדקך, מחקני בדקך שלא יכנסו בהם המים (הנ"ל). לערב מערבך,
 הסקח והממכר נקרא מערב, מלך אשר הסותרים יערבו ערבה זה לפני זה, וכן פירשו גם
 רש"י ורד"ק. (י) היו בחילך, לעת מלחמה שכו מהאומות האלה אנשי מלחמה. חלו בך,
 אשר שבעה שלים, כי באשר מגן וכוונע לא היה להם, אבל נתן להם מיושני לור אשר שכו
 אותם, ע"כ חלו אותם בה אשר המלחמה, וכן נפרש גם הפסוק שלאחריו; ויושני לור עשו
 בן למתי מספרם, כי ידוע כי ארלם קטנה. המה נחנו הדרך, על אשר נלחו בעזרתם
 אויביהם, נתנו הדר על כל העיר. (יא) וגמדים, נראה כי גמדים שם אומה מה, כמו פרס
 לוד

מֵרֵב כָּל-הַזֶּה בְּכֶסֶף בְּרוּל בְּדִיל
 וְעוֹפֶרֶת נָתַנוּ עֲזוּבוֹנִיךָ: (יג) יוֹן
 תּוֹבֵל וּמִשֶּׁךְ הַמָּה רִכְלִיךָ בְּנַפְשׁ
 אָדָם וְכִלֵּי נְהִשְׁתׁ נָתַנוּ מֵעֶרְבֶךָ:
 (יד) מִבֵּית תּוֹגְרֵמָה סוּסִים וּפְרָשִׁים
 וּפְרָדִים נָתַנוּ עֲזוּבוֹנִיךָ: (טו) בְּנֵי
 דָדוֹן רִכְלִיךָ אֵיִם רַבִּים סָחֶרֶת
 יִדְךָ קֶרְנוֹת שֵׁן וְהוֹבְנִים הִשְׁיִבוּ
 אֲשַׁכְרֶךָ: (טז) אָרֶם סָחֶרֶתךָ מֵרֵב
 מַעֲשֵׂיךָ בְּנַפְךָ אֲרַגְמָן וְרִקְמָה
 וְבוּץ וְרֵאמוֹת וְכִדְלָר נָתַנוּ

פִּיעֵל עֵר לֵיִיא גִיט עֵרן; מִיט זֵילֵ
 בער, אייזען, צין אונד בלייא
 פֵּרזאָהען זיא דייגע מאַרק־
 טע. (יג) אַיִם יוֹן, תּוֹבֵל אונד
 מִשֶּׁךְ, וואַרען דייגע האַנ־
 דעלסֵרִיִּינדע, זקלאַען אונד
 קופֿפֿערגערעטהע בראַכֿטען
 זיא אין דייגען פֿערקעהר.
 (יד) אַיִם דעם הויזע חוגרמה
 קאַמען סֵעֶרדע, רייטגעשירר
 אונד מוילטהיערע דיר צו
 מאַרקטע. (טו) קינדער דרוֹים
 וואַרען דייגע קייֿל־טע, פֿיע־
 לע אינוועלן האַטטען דען האַנ־
 דעל דורך דיר, אונד ענט.
 ריכֿטעטען דיר איהרען טרי.
 בוט אין עלֿפֿענביין אונד עכעני.
 האַלץ. (טז) אָרֶם האַטטע

והכניס קרי
 געשעפֿטסֵפֿערקעהר מיט דיר דורך דיא מענגע דיינער קונסטערצייגניססע אין נפך,
 פּורפור, שטיקערייען, ביסוס, ראמות אונד כדכור, אללע וואַרען פֿאַם האַהען ווערטהע,
 דיא

ר ש י

סמורה הראויה להם: בדיל. אשטיין בלע"ז: עזבוניך. חוקיק ועוזריך כמו (נחמיה ג')
 ויעזבו את ירושלים עד החומה ומומו של אדם הוא חוקיק המעמידו על רגליו: (יג) בנפש
 אדם. עבדים ושפחות לשכיר: (טו) ידך. מקומך: קרנות שן והבנים. קרני יעלים ועלמות
 פיל ועווסים עוסות שאן פא"ון בלע"ז: השיכו אשכנך. הניאולך משורה: (טז) ארם סחרתך.
 באננים טיבות האזרות במקרא וארגמן ורקמה וכו': מרוב מעשיך. מתוך שהיו יודעים
 בנשיאך ושריך שמרכין להם מעשה נוי ומפארת לתכשיט: בנוסף. איקרנוקל"א בלע"ז:
 במטי

ב א ו ר

לוד וגו', אשר שכרו ללמוס מלמאחס. (יב) עזבוניך, כמו בעזבוניך, והוא כנוי לכתי
 הסגנויות אשר בו נתנו הסמורה, ונקראת כן מלשון לעני ולגר תעזוב אותם (ויקרא י"ט
 י') וכן ת"י בבית גזויר. (יג) בנפש אדם, בעבדים ובשפחות. (יד) ופרשים, מלמד הבקר
 נקרא בארמית פרש, וכן נקראו השנים אשר במרג חרון פרשיו (ישעיה כ"ח כ"ח), ובדרך הזה
 תרגמתי. (טו) קרנות שן והבנים, המכס בן זאב אשר (נח"ה שרש שנקן) ו"ל ואולי הקריאה
 ואנהכים כי אקהבתן עלעפאנט בערבי עב"ר; ואז יהיה שן והבנים מלה אחת והרנוי משנהב.
 ואולי קרנות כנוי לשני הפיל, וזה איננו רחוק, כי יש להם סגולות רבות שוות, וגם ראש
 דבר מה נקרא קרן, כמו קרן בן שמן (ישעיה ה' א') שן הסלע (ש"א י"ד ד'), וע"ז
 יורה גם סמיכות קרנות. והשנעים תרגמו והבנים כאלו נכתו והבאים, ויונתן תרגם
 ושיסין, והוא מין עוף (פֿעֿוֹז), ורד"ק פראו מין עץ נקרא בערב אבנים (עבענהקוֹן) וכן
 נקרא גם בלשון יוֹן (εβενος) וכן תרגמתי. (טז) מרב מעשיך, מרג מעשים ומלאכות
 יקרות שהיו כך מניחים לך חרם בסמורה אבנים יקרות ונגדי רקמה (רד"ק). בנשך, שס אכן
 עוב מה. וראמות וכדכור, ת"י ואבנין ענין ומרגלין, ולא ידענו בכיכור איזה הן, ע"כ לא
 תרגמתי

תרגום אשכנזי

יחזקאל כו

בְּעִזְבוֹנֶיךָ: (יז) יְהוּדָה וְאֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל הֵמָּה רִכְלֶיךָ בְּחֹטֵי מְנִית
 וּפְנֵי וּדְבַשׁ וְשֶׁמֶן וְצִרֵי נְתָנוּ
 מֵעֲרֵבְךָ: (יח) דְּמִשְׁקֵךְ סִחְרֵי־הָאָדָם
 בְּרַב מַעֲשֵׂיךָ מֵרַב כְּלֵי־הַזָּהוּן בֵּינֵן
 חֲלָבוֹן וְצֶמֶר צִחָר: (יט) וְדָן וְיוֹן
 מֵאוֹזֶל בְּעִזְבוֹנֶיךָ נְתָנוּ בְּרוּל
 עֲשׂוֹת קִדְהוּקְנָה בְּמֵעֲרֵבְךָ הִיא:
 (כ) דָּדָן רִכְלֵתְךָ בְּבִגְדֵי־חֹפֶשׁ
 לְרִכְבָּה: (כא) עֶרֶב וְכָל־נְשֵׂי־אֵי
 קִדְרֵי הֵמָּה סִחְרֵי יָדְךָ בְּכָרִים

דיא זיא דיר צו מארקטע
 בראכטען. (יז) יהודה אינד
 דאן לאנד ישראל טרועבען
 פערקעהר מיט דיר, אין ווייט=
 צען פאן מניח, מיט פנג, הא=
 ניג, אהל אונד באלואם, דיא
 זיא אין דיינען האנדעל בראכ=
 טען. (יח) וועגען דער מענגע
 דיינער קונסטערצייגניססע,
 אונד דער מענגע דיינער גי=
 טער, מאכטע דמשק מיט דיר
 פערקעהר, אין וויין פאן חלבון
 אונד אין וויסער וואללע.
 (יט) דן אונד יון בראכטען גע=
 שפאנענעם גארן דיר צו
 מארקטע, געשמיערעטעם
 אייווען, קאסיא אונד צימ=
 מעט אין דיינען האנדעל.
 (כ) דדן האטטע געשעפטס=
 פערקעהר מיט דיר, אין קאסטבארען שטאפען צו זאטטעלדעקען. (כא) מיט ערב אונד
 דען פירשטען קדר'ס שטאנדעסט דוא אונמיטטעלכאר אין האנדעל; אין לאממען,
 וויר=

דא"ש. הנ' דגש ואילם

פערקעהר מיט דיר, אין קאסטבארען שטאפען צו זאטטעלדעקען. (כא) מיט ערב אונד
 דען פירשטען קדר'ס שטאנדעסט דוא אונמיטטעלכאר אין האנדעל; אין לאממען,
 וויר=

ר ש י

(יז) בחטי מניח. שם מקום שחיטיה יפות כמו עד בואך מניח (שופטים י"ח). ומ"א חטין
 יסין וגסין הנמכרין במנין. וי"ח בחטי ריחוש ל' קנולת מניינים הרבה טרוקא"ש בלע"ז ומכירו
 בפסיקתא מה הדם רחוש בעלין אף לזה רחושא בנניס ולא ידעתי מהו. מסי ר"ש מלאתי
 שאלא במקרא תרגום ירושלמי בחטי מניח ופנג דחושלא וקלמא שערי דחושלי שנגמרא אנו
 שונים שעורים קלופים. ואומר אני מניח ל' מנות מאכל מזומן ואף לפי נקוד דגש דרכו של
 יונתן לתרגם התיבה פעם משמעה פעם מדרשה כן תרגם וגם שם העיר הזונה אנו נוקדים
 שם והמונה לא מסיק ה"א ותרגם ואף לתמן יתראון קטולי קרתא דסגיאין איתרגושא:
 ופנג. ראיתי בספר יוסף הכהן עץ אפרסמון הוא פנג והיו מלויין בירימו ועל שם ריח הטוב
 נקראת ירימו באלסא"א בלע"ז: (יח) ביין חלבון. יין לבן מנושל. ומנחם חנרו עם חלב
 חטים (תהלים קא"ו) ל' טיב: ולמר למר. ועמר מילת כנינא ביום שנולד הטלה וטיהרתו אמו
 בלחיבה עושין כסות ומכניין אותו סביבו בקרסים כדי שיהא למרו נקי. למר לבן כמו אחונות
 לחורות (שופטים ה'): (יט) ודן ויון. מדינות הם: מאחול. מטוה של שיראין: כהול עשות.
 עשוי בעשיות מש"ג בלע"ז והוא פרולא הנדוא': (כ) בנגדי חופש לרכבה. בלבוש דיקר
 לרתיבין: (כא) בכרים. בנשים. ויונתן תרגם בתורין וכ"ת מאה אלף כרים דמישע מלך מואב

ב א ר

תרגמתים. (יז) מניח ופנג, נראה נדעת רד"ק שם מקומות בא"י. (יח) ביין חלבון, שם
 מקום ברמשך שיינו טוב (רד"ק). (יט) מאחול, כפי תרגום השבעים אחול שם עלם פרטי,
 ויונתן תרגם בשי רין, וכן פירש גם הרד"ק וכ"ת. ברזל עשוה, זך מן עשת שן (רד"ק).
 (כ) בבגדי חופש לרכבה, בגדים יקרים הראויים לחפשי ולכן חורין. לרכבה, לתקון
 המרכבה, וכן ת"י בלבוש דיקר לרתיבון (הנ"ל). (כא) בכרים, בכנשים, ויונתן
 תרגם בתורין, נראה שהוא היה קובל אותו בכרים בזקום בכרים (הנ"ל).
 כלמר

וְאֵילִם וְעֵתוּדִים בְּסֵם סַחְרִיךָ:
 (כג) רַכְלֵי שְׂבָא וְרַעְמָה הֵמָּה
 רַכְלֵיךָ בְּרֹאשׁ כָּרְבָשׁ וּבְכָל־
 אֶבֶן יִקְרָה וְזָהָב נָתַנוּ עֲזֹבוֹנֶיךָ:
 (כד) חָרָן וְכִנְהָ וְעֵדֶן רַכְלֵי שְׂבָא
 אֲשׁוּר בְּלִמְדָה רַכְלֵיךָ: (כד) הֵמָּה
 רַכְלֵיךָ בְּמַכְלָלִים בְּגִלּוּמֵי תַכְלֵת
 וּרְקֵמָה וּבְגָנֹזֵי בְרָמִים בְּחַבְלִים

ווידרערן אונד באקען, פֿער-
 קעהרטען זיא מיט דיר .
 (כג) דיא קויפֿלייטע פֿאָן שְׂבָא
 אונד רעמה, פֿערואַהען דיר
 מיט דען פֿאַרציגליכסטען
 שפעצערײען, מיט אַללען
 עדעלשטיינען, אונד בראַכטען
 גאלד דיר צו מאַרקטע .
 (כד) חָרָן, כִּנְהָ אונד עֵדֶן,
 דיא קויפֿלייטע פֿאָן שְׂבָא,
 אשור אונד כלמֿד, וואַרען
 דיינע האַנדעלספֿריינדע;
 (כד) זיא מאַכטען פֿערקעהר
 מיט דיר, אין אַללערלייאַ

חבישים

העררליכען וואַרען, אין היממעלכלויא געשטיקטען טורבאנען, אין קאַסטבאַרען

שטאַטס-

ר ש י

(מלכים ב' ג'): (כג) אשור כלמד . י"ת מדינת אחר ומדי: (כד) נמכלולים . בדברים שהם
 למכלול פרמוניט בלע"ז ומה הם המכלולים גלומי תכלת ורקמה טליתות של תכלת מרוקמות :
 ובגנזי ברומים . בתכשיטי פאר שגונזין אוחן בארנזין שקורין אשק"דין בלע"ז והם מחוסין עור
 ומכווידין לנוי במיני מסמנין שורות שורות ולזוכין והם בלשון ארמי קמטרין ובל' עברי ברומי
 וס

ב א ו ר

(כג) כלמד רכלחך, ענינו כמו למודים, שהיו למודים לבא אליך בסחורתם תמיד; ויהיה כלמד
 שם התואר סמוך (רד"ק), ואולי מוסב הכ' על אשה, וענינו רכלי שכל באשור למד רכלחך,
 אבל באשור יונתן והשנעים לא חרגמו את המלה הזאת, ע"כ לא העתקתיה גם אנכי .
 (כד) במכללים, הדנים מן לבוי מכלול (לעיל כ"ג י"ב), וענינו רכלים בדברים ממיני' שונים
 כמו בגלומי תכלתונ'. בגלומי תכלת ורקמה, חרגם נחכריך בון בגלומי בולא, וחכריך
 כידוע הוא כובע היסאעאליים (טורבאן), וע"ז יעיד גם הוראת פעל גלם, ויגלוס (מ"ב ב' ח'),
 שהוא עטף וכריכה; ואולי נוכל גם לפרש בדרך הזה גלמי ראו עיניך (תהלים קל"ט ט"ו),
 גוף הילד במעי אמו נקרא כן בעוד אשר אין בו נשמה, כי הגוף רק מכסה ועטף לנשמה,
 וכן יאמר גם האשכנזי כגד השאלה על הגוף (היילע), ואז נעתק השם ההוא על אדם חסר
 תבונה, כי הוא גנוף בלי נשמה, כמו שבעה דברים בגולם, ועל אשר אדם בלי תבונה הוא
 כדבר אשר לא נגמר עוד מלאכתו אשר בשבילו נעשה, נקרא כל דבר אשר ממנו חסר העיקר
 גלם, כמו שמכאנו הרבה אלל חז"ל . ובגנזי ברמיס, רש"י פי' ע"פ יונתן כזה: גנזי כנוי
 לתכשיט יפה ונאה הגנוז והשמור בכלי נקרא ברם, והכלי הזה תבוא בחבלים נאים, והברם
 הזה נוחן בכלי אחר נעשה מעץ הדם הנקרא ארזים על אשר עץ הדם (אשר ממנו נעשה
 הכלי) אל מין הארז יחשב (כפי דעת רש"י), ורד"ק פירש ארזים עשויים מעור וגומים הבגדים
 החסודים שנקראים ברמיס, ואולי פירושו כך: גנזי ברומים כנוי לבגדים נאים, (כי בגד נאה
 יקרא בשפתי ערבית מברמה, באשר יעיד ע"ז הרד"ק), והסמיכות כמו קדש הקדשים להגדיל
 תפארת הברומים, אשר בני חרן הביאו; כי השם גנזי יורה על דבר יקר ראוי להשמר בין
 הסגולות . ב' בלים חבישים, שב על גנזי ברמיס, כלומר הנגדים האלה מפארים בחבלים
 כפי הדרך אשר נשאו בעת הזאת הנרמיס . ומגל אינוו רק שם מיתרים לקשור כס, אבל גם
 כנוי לחוטים מיועדים לנוי ולהדר כמו בחבלי בון (אשתרא' ו'). ומגש יורה גם על עטיפה
 והקפה

הַבָּשִׂים וְאַרְזִים בְּמַרְכְּלֵהֶן:
 (כה) אֲנִיּוֹת תְּרִשִׁישׁ שְׂרוּתֶיךָ
 מֵעַרְבֶךָ וְחַמְלָאֵי וְחַכְבָּדֵי מְאֹד
 בְּלֵב יָמִים: (כו) בְּיָמִים רַבִּים
 הִבִּיאֹךָ הַשָּׁטִיִּם אוֹתְךָ רוּחַ
 הַיְקָדִים שְׁבָרְךָ בְּלֵב יָמִים:
 (כז) הַזֶּה וְעִזְבוֹנֶיךָ מֵעַרְבֶךָ מִלְחִימָה
 וְחַבְלֶיךָ מִחַזְיוֹנִי בְּדָרְךָ וְעַרְבֵי
 מֵעַרְבֶךָ וְכָרְאֲנֵשֵׁי מִלְחָמָתְךָ
 אֲשֶׁר-בְּךָ וּבְכָל-קְהָלְךָ אֲשֶׁר
 בְּתוֹכְךָ יָפְלוּ בְּלֵב יָמִים בְּיוֹם
 מִסְפַּחֶיךָ: (כח) לְקוֹל וְעַקְתַּת הַחֲבָלִים

שטאטסקליידערן מיט שני רען בעזעטצט, אונד אין גע. רעטחען אויס צעדערנהאלץ, דיא זיא אין דיינען האנדעל בראכטען. (כה) תרשיש שיפ. פֿע בראכטען אין פֿלאַטטען דיר דיא טוישווארען, זאָ נאָהמסט דוא אַן פֿיללע צו, אונד וואור־ דעסט מיטטען אין דען מעע. רען אונגעמיין וויכטיג. (כו) אֶ= בער אין דיא מעכטיגען פֿלו. טזען זאללען דיינע רודערער דיר ברניגען, דער אַסטוינד, אין דער מיטטע דער מעערע דיר צערטריסטערן. (כז) דיי= נע גיטער, דיינע וואארעני לאגער, דייין האנדעל, דיינע שיפֿער אונד דיינע שטייער־ מאַנגער, דיא אויסבעסערער דער ריססע, דיינע האנדעלס־ לייטע, דיינע גאַנצע קריעגס־

ירנשו

מאַננשאַפֿט בייא דיר, אונד אלל דייין פֿאַלק און דיינער מיטטע, אַללעס זינקט אין דיא מעערעסטייעפֿען, אַם טאַגע דיינעם שטורצעס. (כח) פֿאַר דעם געטרייא דיינער שטיי־

עֶרֶ

ר ש י

והם תבשין ואסורין בתבלי הון לנוי: וארזים. ת"י אעני הדסין אותם ארזים היו נתונים במגדלי עין הדם ומביאין אותן לתוך המגדלין והקמטראות שנתון וכן התכשיטין שנתוך הקמטראות הכל יסד לסזורה וכן פתרון הל' בל' קלרה ונגזו ברומים התבשין בתבליס וארזים נתוך עץ ארו שהנרומים הם הקמטראות והיו אסורים בתבליס ונתונים במגדלי הדם שהיא ממני ארו ומכלוליס שנתוך הנרומים קרא יונתן ונוספין דארזא באימלין די זהרותא תבשיטין הלריכין שמיר' נאה דמחתין בקומטרין מונחיס בקמטראות והמגדליס שנתרנוס נאו שזנו שונין תיב' ומגדל שיפרייט"ש בלע"ז: (כה) אנויות תרשיש שרותיך. הם היו לך לערבה ומישו' נסס שהמיזיר הוה דרך כנושה להביא נו סמורה לעיר היושנת ביבשה היו לך תחתך אנויות תרשיש מסיילס להביא מערבך לתוכך. שרותיך ל' שרון ומישור ודוגמתו עלו בשרותיה (ירמיה ה'): ותמלאי וחבבדי מאד. הביאו לתוכך משאוי רב והכנידו משאך יותר מרלי: (כו) במים רבים הביאך השטים אותך. כדרך האנויות הגדולות שמפליגין אותן לתוך פלגום הים ומתוך שנתמלאת וכבדת בא רוח הקדים ושברך בלב ימים ולענין דוגמת העיר מתוך שנתמלאת עושר

ב א ו ד

הקפה כמו ואחשך בש (לעיל ט"ז י'). וארזים, הנכון לפרשה כלי ארו. (כה) שרותיך, שיירות הולכות בסחורותיך, כלומר רבות נישד כמו שירא (רד"ק). בלב ימים, ראה מה שאמרתי לעיל כ"ו ה'. (כו) במים וכו', עד כה יספר תפארת לור ותקפה ונגזרתה ועתה יגיד איך יאנד ממנה כל הדרה, והפסוק הזה מוסב על פסוק ד' לעיל. חשמים אוחך, האנשים האלה אשר באו אליך באנויות והוא כנוי להבנים, כי באשר בלב ימים היתה יכולה אליה באנויות, ענינו הלא בלב ימים נבנית ע"כ תשנרך גם רוח הקדים. (כח) לקול ועקח, לעת מפלתה.

יחזקאל כו

ויעשו מגרשות: (כט) וירדו
מאניותיהם כל הפשי משוט
מלחים כל חבלי הים אל הארץ
ועמדו: (ל) והשמיעו עליך
בקולם ויועקו מרה ויעלו עפר
על ראשיהם באפר יתפלשו:
(לא) והקריחו אליך קרחא והגרו
שקים וברכו אליך במרנפש
מספר מר: (לב) ונשאו אריך
בניהם קינה וקוננו עליך מי
כצור כדמה בתוך הים: (לג) בצאת
עזבוניך מימים השבעת עמים
רבים ברב הונוך ומערביך
העשרת מלכי ארץ: (לד) עת
נשברת מימים במעמקימים

תרגום אשכנזי פב

ערמאננער, ערבעבען דיא און
פערפלאטצע. (כט) אללע
רודערער ענטפערנען זיך פאן
איהרען שיפען, דיא מאט
ראוען אונד אללע שטייער.
מאננער ווערדען אנס לאנד
שטייגען. (ל) איהרע שטיימע
ווערדען זיא איבער דיך ער.
העכען אין ביטטערעם יאמט
מער, שטויב אויף איהרע
הייפטער שטרייען אונד אין
אשע זיך וועלצען, (לא) קאה
לע פלאטטען ווערדען זיא זיך
מאצען דיינע שטייענען, זעקע
אומגירטען, אונד פאלל אינעם
נערער בעטריבנים איבער דיך
וויינען אין ביטטערן קלאגען.
(לב) אין איהרעם יאממער
ווערדען זיא אין טרויערליעד
ערהעבען אונד וועהקלאגען
איבער דיך (מיט דען ווקרטען)
ווער אויט וויא צור? —
וויא דיעזע אין דאן מעער הינע
אבגעזונקענע! — (לג) אלס

א' במקום ה'. כנ' במיק. מערבך

דיא מעערע אויספיהרטעסט, דא ועטטיגטעסט דוא פיעלע פעלקער דורך דיינער גיטער
מעננע; אונד דורך די נען אויסגעברייטעטען האנדעל בערייכערטעסט דוא דיא קעניגע
דער ערדע. (לד) אוינסט אבער, זינקסט דוא דורך דיא מעערע צערטריממערט, אין

דיא

ר ש י

גנה לנד ונא עליך פורענות: (כח) מגרשות. כמו מגרסי העיר: (כט) אל הארץ יעמדו.
מה לנו עוד באניות להיכן נוליד סחורה עוד: (ל) יתפלשו. יתגלגלו: (לב) ונשאו אליך
בניהם. בנהי שלה: בדומה. כך שם ראשי אדום כענין שני משא דומה (ישעיה כ"א) וי"ת
לית דמי לה. בדומה כדוגמתה: (לג) כלאת עזבוניך וגו'. כ"ז יקוננו עליך בקינתם:
רעמו

ב א ו ר

מגישות, כמו ומגרש לערים (במדבר ל"ה ב') והוא כנוי למחוז העיר. (ל) באשר יחשלישו,
יתגלגלו (רש"י). (לב) בניהם, כפי' רש"י ורד"ק בניהם לשון קינה והכ' מן בבל"ס, אבל
השנעים תרגמו כאלו נכתב בניהם, ותרגמתי כפי' רש"י ורד"ק. כדמה בחוק הים, יאמרו
בקינתם: מי היתה כלור במעלה ומי כמוה שהיא דומה בחוק הים: ודומה נכרתת וכן
שננה

דיא טיעפֿע דער פֿלוטהען, דיין האַנדעל אונד ריינע גאַנצע פֿאַלקסמענגע אין דיר, ווערדן מיט דיר הונאב שטירע צען. (לה) אַללע אינוועלכע וואָהנער ווערדען זיך ענטועט צען איבער דיר, איהרע קעניגע ווערדען פֿאַן שויער ער גריפֿען, איהר אַנגעזיכט בעכט. (לו) אונד דיא קויפֿליי טע אונטר דען פֿעלקערן ווער דען שפּאַטטענר דיר צורופֿען: וועלך איין שרעקבילד ביזט דוא געוואָרדען!! — אונד דאַן — שווינדעסט דוא אויף אינמער דאַהין! — כח (ה) דעם עוויגען וואָרט וואָרד מיר, וויא פֿאַלגט: (ג) עררענוואָהן! זאָ געדעם רעגענטען פֿאַן צור: זאָ שפּריכט דער הערר, דער אַללמעכטיגע: ווייל דוא זאָ

האַכמיט היג ביזט, אונד שפּריכסט: איך בין איין אַללמעכטיגער, האַבע מיינען געטטערזיטן מיטטען אין דען מעערען, וואָ דוא דאַך איין מענשנור אונד קיינע אַללמאַכט ביזט, דעננאָך היעלטעכט ריינען גייסט דוא דעם גייסטע דער גאַטטהייט גלייך: (ג) ווייל פֿער.

ר ש י

מערבך וכל קהלך בתוכך נפלו: (לה) כל ישרי האיים שממו עליך ומליהם שיערו שער רעמו פנים: (לו) סחרים בעמים שרקו עליך בלהות היות ואינך עד עורם:

כח (א) ניהי דבר יהוה אלי לאמר: (ב) בן אדם אמר לנגיד צר כה אמר ו אדני יהוה יען גבה לבך ותאמר אל אני מושב אלהים ישבתי בלב ימים ואתה אדם ולא אל ותהן לבך בלב אלהים: (ג) הנה חכם אחה

האַבע מיינען געטטערזיטן מיטטען אין דען מעערען, וואָ דוא דאַך איין מענשנור אונד קיינע אַללמאַכט ביזט, דעננאָך היעלטעכט ריינען גייסט דוא דעם גייסטע דער גאַטטהייט גלייך: (ג) ווייל פֿער.

(לה) רעמו פנים. זעמוי פנים וכן בעבור הרעימה (ע"א ח') וכן כל תלונה תורעמתא: (לו) שרקו. שונליר נלע"ז כך שרקין על דבר שחלף והלך לו:

כח (ב) מושב אלהים. עשה לו באויר על היס כמונין כמין ז' רקיעים וישב לו על העליון: (ג) הנה חכם אתה מדניאל. דניאל בא נ"ג לעשותו חלוה ולדניאל סגיד ומנחה וניחוסין אמר

ב א ו ר

סכנה דומה נפשי (תהלים ל"ד י"ז) (רד"ק). (לה) רעמו פנים, זעמוי פנים, וכן בעבור הרעימה (ע"א ח' ו'), וכן כל תלונה תורעמתא (רש"י). (לו) שרקו עליך, בדרך נקמה, כמו שרקו ויניעו ראשם (איכה ב' ט"ו), כי כל הימים אשר כור עמדה על תלה גם המסחר היה בתוכה ולשוא היתה קנאתם, אבל עתה אשר אשר נמננה, המסחר ינוא אליהם, ובדרך הזה שמתו גם יושבי לור על חורבן ירושלים (לעיל כ"ו ב').

כח (ב) אל אני, כלומר גבור וחזק, כמו: הנו לה' בני אלים (תהלים כ"ט א'). מושב אלהים, על שהימים מקיפים אותי, ומקומי מקום חזק ומי יכול לגעת בי, כמו אלהים היושב נשמים, (רד"ק). ואתה אדם, כלומר, חלש ואשר אדם לעמת אל. (ג) הנה, הפסוק הזה ופסוק ד' וה' נמשכים אל פסוק ו', וכוללים כל הדברים אשר לור דמה בלכנה. האמר